

לפרשת ויקהל ופקודי – תשע"ה

מה הם בגדי השרד?

איתי סנדיק

בסוף פרק לט מתואר שעם ישראל מביא את המשכן וכל כליו למשה לאחר סיום ההכנה שלהם.

אומרת התורה בפסוק מ': "את קלעי החצר את-עמדיה ואת-אדניה, ואת-המסך לשער החצר, ואת-מיתריו, ויתדתי; ואת, כל-כלי עבודת המשכן--לאהל מועד.

צריך להבין מה אלה אותם "כלי עבודת המשכן לאוהל מועד"? כאשר התורה בפסוקים שלפני מתארת את המנורה למשל היא כותבת "את מנורת המאור ואת כל כליה" ואותו דבר כאשר היא כותבת על הכיור, אז מה אלה אותם כלי עבודת המשכן לאוהל מועד?

בפסוק לאחר מכן כותבת התורה: את-בגדי השרד, לשרת בקדש; ואת-בגדי הקדש לאהרן הכהן, ואת-בגדי בניו לכהן.

דבר נוסף שצריך להבין הוא מה הם בגדי השרד?

בגדי השרד מופיעים עוד כמה פעמים בפרשיות אצלנו אבל בפעם הראשונה בגדי השרד מופיעים בפרשת כי תשא בפרק לא פסוק י': "וְאֵת, בְּגָדֵי הַשָּׂרָד; וְאֵת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וְאֵת-בְּגָדֵי בְנָיו לְכַהֵן .

מסביר רש"י: "אומר אני לפי פשוטו של מקרא שאי אפשר לומר שבבגדי כהונה מדבר . לפי שנאמר אצלם ואת בגדי הקדש לאהרן ואת בגדי בניו לכהן, אלא אלו בגדי השרד, הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת שני, האמורים בפרשת מסעות (במדבר ד יב) ונתנו אל בגד תכלת, (שם יג) ופרשו עליו בגד ארגמן, (שם ח) ופרשו עליהם בגד תולעת שני. ונראים דברי, שנאמר (שמות לט א) ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש, ולא הוזכר שש עמהם, ואם בבגדי כהונה מדבר, לא מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני בלא שש:

אומר רש"י שאי אפשר לפרש שבגדי שרד אלה בגדי כהונה מכיוון שכתוב: "ואת בגדי השרד ואת הקודש לאהרון הכהן ואת בגדי בניו לכהן" ולכן מסביר רש"י שהכוונה לבגדים שמופיעים בפרשת המסעות בספר במדבר (בפרק ד') שאלה בגדים שאיתם היו מכסים את כלי המשכן, רק לאחר שהיו מכסים את הכלים יכלו הלויים לבוא ולשאת אותם, ומביא רש"י ראייה לדבריו שאלה אכן לא בגדי הכהונה שרואים אצלנו בפרק לט פסוק א': וּמִן-הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגָמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי, עָשׂוּ בְּגָדֵי-שָׂרָד לְשֵׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ; וַיַּעֲשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן, כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה, אֶת-מֹשֶׁה .

רואים שבבגדי השרד לא מופיע השש, ובאמת לא מצינו שבבגדי כהונה השש לא נמצא, לכן אומר רש"י שצריך לפרש שבגדי שרד אלה כיסויים לכלי המשכן, ממשיך רש"י ואומר ששרד זה מארמית וזה לשון "כברה" הכוונה שהכיסויים האלה היו עשויים נקבים נקבים.

נראה משום מה שהיה קשה לרש"י עם הפירוש שלו, מכיוון שרש"י רואה צורך להביא ראייה לפירושו ובדרך כלל זאת לא דרכו של רש"י.

הרמב"ן בפירושו על התורה מאריך מאוד בפירושו ומקשה על רש"י כמה קושיות:

א. לא ראינו שהקב"ה ציווה על עשיית כיסויים לכלים

ב. לא מכובד שכלי המשכן יהיו מכוסים בבגדים שעשויים נקבים ונקבים והכלים יהיו חצי מכוסים

ג. מדוע הקב"ה לא מצווה על מספר מדויק של כיסויים? האם אפשר לשים את שתי המזבחות מתחת לכיסוי אחד למשל?

ד. למה בגדי השרד לא מופיעים לפני המסעות?

ה. למה תמיד בגדי השרד מופיעים ביחד עם בגדי הכהונה?

ו. רואים שעל בגדי השרד כתוב "לשרת בקודש" לכסות את כלי המשכן זה לא נראה בדיוק לשרת בקודש?

ז. בסיכום עבודת המשכן כותבת התורה " ככל אשר צויתוך " אבל לא מצאנו שהקב"ה ציווה על עשיית הכיסויים האלו?

ולכן אומר הרמב"ן שבאמת בגדי השרד אלו בגדי הכהן הגדול, ושרד זה מלשון " כִּי בָהָר-צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם תִּהְיֶה פְּלִיטָה, כְּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה, וּבְשָׂרִידִים, אֲשֶׁר יְהוָה קָרָא. הַכּוֹוֹנָה שֶׁם בְּמִילָה שְׂרִידִים הִיא לְאֲנָשִׁים הַחֲשׂוּבִים בְּעַם, אוֹתוֹ דָּבַר אֲצִלְנוּ, בְּגֵדֵי הַשֶּׂרֵד אֱלֹהֵם הֵם בְּגֵדִים לְאֲנָשִׁים הַחֲשׂוּבִים שֶׁזֶה בְּעֵצָם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, מִמְּשִׁיךְ הַרְמַב"ן וּמִסְבִּיר שֶׁבְּעֵצָם זֶה שֶׁכְּתוּב: "וְאֵת" כִּמְהָ פְּעָמִים זֶה בָּא לְלַמֵּד עַל שְׁתֵּי מַעֲלוֹת שֵׁשׁ לְבָגִדִים, בְּגֵדֵי שֶׂרֵד וּבְגֵדֵי כֹהֵנָה, וְלִגְבֵי הַרְאִיָּה שֶׁהֵבִיא רִש"י אֹמֵר הַרְמַב"ן שֶׁהַתּוֹרָה לֹא כְּתָבָה אֶת הַשֵּׁשׁ מִכִּיּוּן שֶׁזֶה לֹא חֲשׂוּב.

פרושו של הרמב"ן קצת קשה: א. הדחיה של הראיה של רש"י נראית קלושה וגם הזהב שתמיד נמצא בבגדי הכהונה לא נמצא שם בפסוק

ב. רואים בפרק לט פסוק א' שכתוב: וּמִן-הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגָמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי, עֲשׂוּ בְּגָדֵי-שֶׂרֵד לְשֶׂרֵת בְּקֹדֶשׁ; וַיַּעֲשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן, כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה, אֶת-מֹשֶׁה

ישנם שתי עשיות שונות גם לבגדי השרד וגם לבגדי הכהן, אז כנראה שאלה לא אותם בגדים וקשה לפירושו של הרמב"ן?

אז רואים שמצד אחד קשה לפירושו של רש"י מקושיות הרמב"ן שהבאנו ומצד שני קשה על הרמב"ן מהפסוקים?

לכן מציע הרב ישראל אריאל פירוש אחר ואומר שבגדי השרד אלה בגדים ששימשו את הכהנים ואת הלויים במשכן ובמקדש, הכהנים ישתמשו בבגדים אלה כאשר הם יתעסקו בעבודה שלא קשורה לעבודת הכהנים הרגילה והלויים לבשו אותם כאשר עבדו במשכן ובמקדש, כי באמת התורה לא כותבת לנו מה לבשו הלויים בזמן עבודתם ולא נראה שכל אחד לבש בגד אחר אלא לכולם היו בגדים תואמים שאלה אותם בגדי שרד, בגדים מכובדים שאיתם עבדו עבודות שירות במשכן ובמקדש ולא עבודות כהנים רגילות, ואומר הרב אריאל שהמילה שריד מקורה מישעיהו פרק מד ששם מתאר הנביא בזלזול את עבודת הנגר בבניית הפסל לעבודה זרה ואומר בפסוק יג': חָרַשׁ עֲצִים, נָטָה קוֹ, יְתַאֲרֶהוּ בְּשֶׂרֵד, יַעֲשֶׂהוּ בְּמִקְצְעוֹת וּבְמַחֲוֶגָה יְתַאֲרֶהוּ.

מסבירים הרד"ק והמצודות ששרד זה צבע, הכוונה שהנגר צובע את העץ, הכוונה למיוחדות,

אז אם נשליך את זה אלינו אז נסביר שבגדי שרד הכוונה לבגדים מיוחדים, בגדי צבע, בעבר לאנשים העשירים והמכובדים היו בגדים צבעוניים, ולכן גם אצלנו צריך לפרש שאלה אותם בגדים שהיו ללוויים ולכהנים במשכן ובמקדש.

בס"ד

ולכן אם נחזור לפירוש רש"י אפשר להבין שבאמת בגדים אלה היו בגדים מיוחדים שהיו גם לכסות בהם את כלי המשכן והמקדש כמו פרושו של רש"י וגם בגדים מיוחדים שהיו משתמשים בהם הכהנים לא בזמן עבודת המשכן הרגילה אלא בזמן שהתעסקו בשימושים שוטפים למשכן ולמקדש וגם בגדים ללוויים כאשר הם עבדו את עבודתם, גם הרמב"ם כותב שהיו ללוויים בגדים מיוחדים לעבודה כמו שרואים שלשמואל היה אפוד כאשר הוא שימש במקדש, אז רואים מכאן שבגדי השרד היו בעצם בגדים שדומים לבגדי הכוונה אך שונים מהם במעט.

אז אם נחזור לשאלה ששאלנו בהתחלה פרק לט פסוקים מ'-מא': "את קלעי הַחֶצֶר אֶת-עֲמֻדָּהּ וְאֶת-הַמִּסְכָּה לְשַׁעַר הַחֶצֶר, אֶת-מִיתְרֵיהֶם, וְיִתְדֹתֶיהָ; וְאֶת, כָּל-כְּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן--לְאֹהֶל מוֹעֵד אֶת-בְּגָדֵי הַשָּׂרָד, לְשָׂרְתֵי בִקְדָשׁ; אֶת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וְאֶת-בְּגָדֵי בְנָיו לְכַהֵן." "

מהם אותם כלי עבודת המשכן לאוהל מועד?

נראה שבעצם אותם כלים אלה בעצם כלים שהיו משתמשים בהם לתחזוקה של המשכן, למשל מה קורה אם יש סדק בכיור? או מה קורה אם יש קרע לאחד הכהנים בבגד? אז היו כלים תחזוקה ייעודיים לשימוש למשכן ולכהנים ואלה אותם כלי עבודת המשכן, ומה קורה כאשר היה צורך לעשות תיקונים בבית המקדש באיזה בגדים היו נכנסים? בבגדי עבודה? אלא כנראה שהיו בגדים ייעודיים לעבודה במשכן ובמקדש, ובאמת רואים שבפסוק מיד לאחר מכן מופיעים בגדי השרד, משמע שגם בגדים אלה היו בגדים מיוחדים לשימושים שונים במקדש כמו למשל לעבודת הלוויים.

אז נחזור לשאלות הרמב"ן, למה התורה לא ציווה לעשות אותם? או למה התורה לא כתבה כמה בגדים לעשות? או איך לעשות אותם?

אלא יכול להיות שהתורה רצתה לתת יד חופשית לעם ישראל בהתנדבות שלהם לעשות את הבגדים בכמות שהם צריכים, למשל אם צריך יותר לויים שישמרו על המשכן אז צריך יותר בגדים, ולכן התורה לא כותבת כמה, ולגביי איך לעשות את הבגדים התורה כותבת רק שהיו "בגדי שרד" הכוונה לבגדים מיוחדים, וזה יכול להשתנות בהתאם לכל דור מה שנראה לו, ולכן התורה בעצם לא מצווה עלינו על הבגדים הללו.

הסבר נוסף הוא שהתורה מצווה אותנו רק על המשכן וכליו ולא על דברים אחרים, ובגדי כהונה שהתורה ציוותה עליהם הם חלק מהכהנים שגם הם עצמם כמו כלי המשכן כמו שאנחנו רואים שמושחים אותם לכהונה כמו את כלי המשכן, ולכן גם את הבגדים שהם משמשים איתם בעבודה צריך להסביר בדיוק איך לעשות, בניגוד ללוויים ששם אין ציווי על הבגדים מכיוון שהלוויים עצמם אינם חלק ממשי מהמשכן וכליו אלא רק חלק בשירות המשכן, ולכן התורה נותנת לנו יד חופשית בעשיית בגדי הכבוד בגדי השרד.

(ע"פ שיעורו של הרב מנשה וינר).